Náučný chodník Holica (Horné Príbelce)



Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Veľký Krtíš
Geomorfologické jednotky:	Juhoslovenská kotlina a Krupinska planina
Geologické jednotky:	neogénna panva a sopečné pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Príbelce a pešo 600 m do Horných Príbeliec k bývalému kaštieľu (a altánku)
Východisko:	Horné Príbelce, altánok pri kaštieli Laskáriovcov
Trasa:	Horné Príbelce: altánok pri kaštieli Laskáriovcov – piesková baňa pod Holicou – popri cintoríne – evanjelický a. v. kostol – obcou do východiska
Dĺžka, prevýšenie:	2,5 km, prevýšenie 90 m
Čas prechodu:	1 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	nenáročná

Zameranie chodníka: prírodovedné, geovedné, paleontologické, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 1995, 2006 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú dobrom stave.

Textový sprievodca: brožúra (2014); skladačka Náučný chodník „Holica“ Horné Príbelce (2005) > .JPG (Pozn. Skladačka je neúplná, je zhotovená z čiastkových obrázkov na stránke obce.)

Kontakt: Obec Príbelce, Príbelce 234, 991 25 p. Čebovce, tel. 047 / 4895 118

Poznámka: Náučný chodník sprístupňuje krajinu s nedostatkom turistických značených ciest.

Upozornenie: Pohyb pod stenou pieskovne pod Holicou môže byť nebezpečný!

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie a tiež ako lokalita pre geovedne orientovanú exkurziu. Pozri upozornenie vyššie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Príbelce. Obec západne od Veľkého Krtíša na kontakte Juhoslovenskej kotliny (resp. jej časti Ipeľskej kotliny) a Krupinskej planiny, ktorá vznikla v roku 1966 spojením dvoch obcí – Dolných Príbeliec a Horných Príbeliec. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1244. Obyvateľstvo sa živilo poľnohospodárstvom – najmä pestovaním ovocia, vinohradníctvom a včelárstvom, chovom oviec a dobytka. K významným rodákom patrí advokát, publicista a etnograf Ján Čaplovič (1822 – 1900). Pôsobili tu národný buditeľ a učiteľ Ján Rotarides a krátko aj štúrovec a básnik Janko Kráľ, ktorí sa tu na jar 1848 stali vodcami ľudového povstania poddaných proti feudálom (Príbelská vzbura, resp. vzbura v Honte). Najvýznamnejšou pamiatkou je povyše Horných Príbeliec stojaci jednoloďový pôvodne ranogotický evanjelický a. v. kostol, podľa cirkevného archívu vybudovaný v roku 1440 husitmi. Obranným múrom bol ohradený v 17. storočí, vežu dostavali v roku 1820, zariadenie kostola je barokové. Kúria Laskáriovcov, u ktorých ako vychovávateľ pôsobil štúrovec a literát Viliam Pauliny-Tóth, v Horných Príbelciach je prízemná stavba s manzardovou strechou a oporným piliermi z prvej polovice 18. storočia, prestavaná v 20. storočí. V Dolných Príbelciach je zachovaná drevená zvonica z druhej polovice 19. storočia. V obci sa nachádza mnoho objektov pôvodnej ľudovej architektúry. V prostredí obcí s dominanciou maďarského obyvateľstva ide o čisto slovenskú obec prevažne evanjelického a. v. vierovyznania.

Pieskovňa pod Holicou. Bývalý lom s mohutnou stenou na južnom okraji Krupinskej planiny západne nad (Hornými) Príbelcami, v ktorom sa ťažili zlievarenské piesky. V lomovej stene je pozoruhodné zreteľné vrstvenie neogénnych morských sedimentárnych hornín. Ich slabé spevnenie a strmosť (zvislej) steny po opustení ťažby vedie k následnému permanentnému prirodzenému formovaniu územia gravitačnými geomorfologickými procesmi. Na úpätí steny sa hromadia nimi uvoľňované úlomky hornín (pieskov až pieskovcov) rôznych veľkostí, a to aj náhlymi pádmi mohutných skalných blokov. Z vedeckovýskumného a náučného hľadiska je lom pre mimoriadne bohatý výskyt skamenelín morských lastúrnikov, ulitníkov, koralov, ale predovšetkým žraločích zubov jednou z najhodnotnejších lokalít na južnom Slovensku.

Chránený areál Holica. Chránené územie na južne orientovanom svahu v južnom okraji Krupinskej planiny západne nad (Hornými) Príbelcami vyhlásené v roku 1984 na ochranu spoločenstiev skalných stepí na vulkanickom podloží, tvorenom andezitovými brekciami, s prirodzeným výskytom jaseňa

mannového (*Fraxinus ornus*). Okrem dvoch skupín starých jedincov sa tu jaseň mannový aj zmladzuje.

Prírodná pamiatka Kamenná žena. Chránené územie v južnom okraji Krupinskej planiny severne nad (Hornými) Príbelcami vyhlásené v roku 1987 na ochranu geologicky a geomorfologicky zaujímavých skalných hríbov, vysokých až 410 cm, ktoré vznikli na hornej hrane strmého južne orientovaného svahu v andezitových pyroklastikách selektívnym zvetrávaním.

Juhoslovenská kotlina. Úzke nížinné územie na južnom Slovensku pri slovensko-maďarskej štátnej hranici pretiahnuté v rovnobežkovom smere medzi Šahami na západe a Plešivcom na východe dlhé asi 120 km s charakterom brázdy okolo riek Ipeľ, Rimava a Slaná. Na západe sa kratučkým, 1,5 km dlhým úsekom dotýka Podunajskej pahorkatiny, na severe susedí s Krupinskou planinou, Ostrôžkami, Revúckou vrchovinou a Slovenským krasom, na východe Bodvianskou pahorkatinou. Na juhu pri hranici s Maďarskom do nej od juhu presahuje severná časť vulkanického pohoria Cserhát – Cerová vrchovina. Je tektonicko-erózneho pôvodu – vznikla v neogéne mohutným prehybom zemskej kôry. Budovaná je paleogénnymi a neogénnymi morskými a jazernými sedimentmi, lokálne i vulkanoklastikami, zväčša prekrytými kvartérnymi riečnymi štrkmi a pieskami na severe s pokrovom spraší a sprašových hlín. Prevažne pahorkatinový povrch je rozčlenený riečnou sieťou do plytkých dolín so širokými nivami a riečnymi terasami Ipľa, Rimavy, Slanej a ich prítokov a plochými chrbtami medzi nimi. Delí sa na tri vzájomne slabo oddelené kotliny – od západu Ipeľskú, Lučenskú a Rimavskú. Pre svoju nízku nadmorskú výšku (do 400 m n. m.) a otvorenosť k juhu patrí k najteplejším a najsuchším kotlinám na Slovensku. Vyviera tu mnoho minerálnych a termálnych prameňov, pri ktorých vznikli kúpele (Číž), termálne kúpaliská (Dolná Strehová, Tornaľa) alebo plniarne minerálnych vôd (Tornaľa). Kotlina je zväčša odlesnená, zachované sú zvyšky teplomilných dubín, dubo-hrabín, pozdĺž tokov lužné lesy. Mierne klimatické podmienky s najmenšou veternosťou na Slovensku umožnili intenzívny rozvoj poľnohospodárskej výroby.

Krupinská planina. Geomorfologický celok, najjužnejšia súčasť vulkanickej oblasti Slovenské stredohorie, s veľmi svojráznym charakterom, vyčlenená zhruba medzi Šahami, Krupinou, Pliešovcami, Červeňanmi a Veľkým Krtíšom, s vrchovinovým až hornatinovým reliéfom. Ide o postupne deštruujúcu sa vulkanickú tabuľu vnútorne rozčlenenú zlomami na drobné hraste, ktorú budujú horizontálne vrstvy andezitových tufov, tufitov, pieskovcov, konglomerátov a brekcií, ktoré sa ukladali v neogéne v predpolí (dnes už erodovaného) stratovulkánu Javoria, a to najprv vo vodnom (morskom), neskôr v suchozemskom prostredí. Celkovo je jej povrch uklonený k juhu, najväčšiu výšku dosahuje na severe vulkanickými brekciami budovaný Kopaný závoz (775 m n. m.) severne od Senohradu. Južný strmý zlomový až 200 m vysoký okraj planiny nad Ipeľskou kotlinou je intenzívne rozrušovaný eróziou vodných tokov, medzi dolinami ktorých ostávajú vyvýšeniny charakteru tabuľových svedkov (pretiahnuté chrbty s plochým temenom). Potoky povrch tabule spätnou eróziou prerezávajú rôzne hlbokými (aj 200 m) údoliami, lokálne aj tiesňavovitými alebo kaňonovitými, a členia ju na čiastkové planiny. Na miestach s priepustnými vulkanickými či sedimentárnymi horninami sa strmé svahy týchto dolín stýkajú so širokými náhornými plošinami ostrými hranami. Inde, napr. na miestach s pokrývkou spraše, je územie postihnuté intenzívnou výmoľovou eróziou. Planina patrí povodiu Ipľa, má lúčovitú riečnu sieť s odtokom (napr. Krupinice, Litavy, Vrbovka, Plachtinského potoka či Krtíša) do Podunajskej pahorkatiny a Ipeľskej kotliny.

Názvy informačných panelov

1. História obce
2. Geologická stavba
3. Les a rastlinstvo
4. Krajina

5. Živočíšstvo
6. Kultúrne pamiatky

Informačné tabule v teréne neobsahujú názov náučného chodníka.






















KRÁĽOVA ZVONIČKA – „VDÝCHNIME JEJ
HORNÉ PRIBELCE
HISTÓRIA
SÚČASNOSŤ


Pribelce